Oświadczenie złożone
przez senator Ewę Monikę Kaliszuk
na 46. posiedzeniu Senatu
w dniu 27 listopada 2025 r.

Oświadczenie skierowane do ministra spraw wewnętrznych i administracji Marcina Kierwińskiego

Szanowny Panie Ministrze!

W pierwszych słowach wyrażam niepewność co do uczynienia zarządzanego przez pana resortu adresatem mojego oświadczenia. Niestety, nie znalazłam innych resortów, do których w sposób oczywisty mogłabym niniejsze słowa skierować. Jeśli oświadczenie powinno trafić do innego ministerstwa, będę wdzięczna za jego przekazanie zgodnie z właściwością.

Docierają do mnie coraz częściej niepokojące sygnały od zarówno obywateli, jak i zarządców cmentarzy, wskazujące na narastający chaos prawny oraz trudności wynikające z archaiczności obowiązujących regulacji dotyczących cmentarzy i chowania zmarłych. Problemy te mają charakter systemowy i dotyczą zarówno kwestii opłat cmentarnych, statusu grobów, jak i interpretacji przepisów, które od lat obarczone są znaczną liczbą luk i niejasności.

Obowiązująca z 1959 r. ustawa, mimo licznych nowelizacji, nie odpowiada realiom współczesnego zarządzania cmentarzami. Brak precyzyjnych definicji kluczowych pojęć, nieustanny spór o zakres dopuszczalnych opłat oraz rozbieżne orzecznictwo sądów administracyjnych prowadzą do sytuacji, w której zarówno gminy, jak i obywatele funkcjonują w stanie permanentnej niepewności prawnej. W praktyce obserwujemy istotne różnice w interpretacji przepisów dotyczących m.in. opłat za korzystanie z cmentarza i urządzeń cmentarnych, opłat prolongacyjnych czy zasad zajmowania miejsc grzebalnych.

Na te problemy nakłada się rozbieżne orzecznictwo sądów administracyjnych, w którym równolegle funkcjonują odmienne linie interpretacyjne: od bardzo zawężającego rozumienia katalogu dopuszczalnych opłat po szerokie uznanie kompetencji gmin w ramach gospodarki komunalnej. Skutkuje to brakiem jednolitej praktyki, mnożeniem sporów, a samorządy obawiają się podejmowania działań, które potencjalnie mogłyby zostać zakwestionowane.

W przestrzeni publicznej od lat trwają prace nad kompleksowymi zmianami prawa pogrzebowego. W debacie parlamentarnej i eksperckiej funkcjonują m.in. dwa znaczące projekty: społeczny projekt kompleksowej ustawy pogrzebowej oraz projekt Polskiego Stowarzyszenia Pogrzebowego. Projekty te, zgodnie z publicznie dostępnymi informacjami, zawierają rozwiązania systemowe, które mogłyby uporządkować obecny stan prawny, jednak nie zostały dotychczas skierowane na ścieżkę legislacyjną, mimo szerokiego poparcia środowisk branżowych i samorządów.

Jednocześnie należy podkreślić, że środowiska społeczne, w szczególności Polskie Stowarzyszenie Pogrzebowe oraz liczne organizacje i inicjatywy zajmujące się ochroną cmentarzy, deklarują pełną gotowość do współpracy z resortem w pracach zespołu roboczego nad kompleksową reformą prawa. Wskazują one, że ich wieloletnie doświadczenie praktyczne oraz wiedza ekspercka mogą znacząco usprawnić proces legislacyjny i pomóc w opracowaniu rozwiązań odpowiadających realnym potrzebom zarządców cmentarzy i obywateli.

Warto również zauważyć, że mimo powołania pana Wojciecha Labudy na stanowisko pełnomocnika prezesa Rady Ministrów do spraw reformy przepisów dotyczących ruchu naturalnego ludności i ochrony miejsc pamięci prace prowadzone w tym zakresie nie doprowadziły dotychczas do konkretnych rezultatów legislacyjnych. Oczekiwania społeczne wobec tych działań były znaczące, a brak ich kontynuacji lub zakończenia pozostaje niezrozumiały dla środowisk zaangażowanych w ochronę i funkcjonowanie cmentarzy.

W związku z powyższym zwracam się do pana ministra z następującymi pytaniami.

1. Czy ministerstwo planuje podjęcie prac nad kompleksową reformą prawa dotyczącego cmentarzy i chowania zmarłych? Jeśli tak, to w jakim horyzoncie czasowym należy oczekiwać przedstawienia projektu?

2. Czy resort analizował dotychczasowe projekty ustaw opracowane przez organizacje społeczne i branżowe? Jakie są wyniki tych analiz i czy któreś z proponowanych rozwiązań może stanowić podstawę projektu rządowego?

3. Czy ministerstwo dostrzega potrzebę jednoznacznego uregulowania katalogu dopuszczalnych opłat cmentarnych, tak aby zakończyć trwające od lat rozbieżności interpretacyjne?

4. Czy planowane jest stworzenie jasnych procedur dotyczących statusu grobów opuszczonych, grobów zabytkowych oraz cmentarzy nieczynnych, w tym określenie odpowiedzialności za ich utrzymanie?

5. Czy ministerstwo zamierza wprowadzić jednolite standardy i definicje kluczowych pojęć, które obecnie generują spory interpretacyjne, takich jak: „miejsce grzebalne”, „opłata za korzystanie z urządzeń cmentarnych”, „utrzymanie grobu” czy „prolongata miejsca”?

6. Czy resort prowadzi analizy dotyczące skutków społecznych, finansowych i organizacyjnych obecnego stanu prawnego dla gmin, rodzin osób zmarłych oraz podmiotów świadczących usługi pogrzebowe?

Mając na uwadze powagę oraz pilność sprawy, apeluję o jak najszybsze podjęcie prac legislacyjnych, które doprowadzą do kompleksowego uregulowania kwestii cmentarnych. Uporządkowanie tego obszaru prawa jest niezbędne zarówno dla poszanowania pamięci o zmarłych, jak i dla zapewnienia stabilnych, przewidywalnych zasad funkcjonowania cmentarzy dla obywateli oraz zarządców.

Z wyrazami szacunku
Ewa Monika Kaliszuk
senator RP